

az egyik egy év múlva meghalt, a másik Jászay Pál; a címzett ezek szerint csak ő lehet.

4. TOMPA MIHÁLY BÖSZÖRMÉNYI KÁROLYHOZ.

A levél keltezetlen, de tartalmából megállapítható, hogy Eperjesen írta Tompa, még pedig Petőfi látogatása után. Petőfi 1845. május 3-án utazott el Eperjesről, június 26-án pedig Tompa is végleg eltávozott onnan. Azonkívül Tompa levelében hivatkozik egy közleményre, amelyről megállapítható, hogy az Életképek május 24-i számában jelent meg. Ezek szerint a levél dátuma: Eperjes 1845. május 24. és június 26. közötti.

CS. GÁRDONYI KLÁRA.

Fotokópia és mikrofilm. Könyvtári és levéltári reprodukciós célokra régóta használják jó eredménnyel a fotokópiát. Újabban azonban annyit hallani az ugyanilyen célokra használatos mikrofilmről és annak a külföldön való máris nagy elterjedtségéről és kedveltségéről, hogy talán nem lesz érdektelen megvizsgálunk, miben áll ennek a mikrofilmnek a lényege és mik az előnyei és hátrányai a fotokópiával szemben.

A fotokópia — amint ismeretes — nem más, mint papírra fényképezett negatív; a felvétel fordítótükör, vagy prizma alkalmazásával történik, így tehát a kapott negatív jobb- és baloldala felcserélődik, az írás rendesen olvasható helyzetben kerül a papírra és mint minden negatívon, fekete alapon fehér színben tűnik elő. Szükség esetén erről a negatívról újabb felvételt készíthetünk, amelynek eredményeül — kettős munka és költség árán — pozitív kép áll elő. Újabban ismeretes ugyan olyan negatívpapír is, amelyen az előhívott negatív felvétel színei megfordíthatók, tehát a fekete alap fehérré, viszont a fehér írás feketévé változtatható, de ennek a papírnak az ára is jóval magasabb, továbbá a kezelése is annyival több munkát és több, drágább vegyszert igényel, hogy gyakorlatilag szinte semmi előnye sincsen a kétszeri felvétellel szemben. A fotokópia-készülékekkel előállítható felvételek mérete általában 18 × 24 cm-től 21 × 30, illetve 22 × 33 cm-ig változik az egyes gyártmányok szerint; önköltségi áruk darabonként mintegy 40—80 fillérig terjed.

A mikrofilm — nyugodtan nevezhetjük magyarul kisfilmnek is — a fényképezési technika újabb vívmánya. Alkalmazása ugyanis csak azóta lehetséges, amióta ismeretesek olyan gyártási és előhívási eljárások, amelyek révén a film fényérzékeny rétegének szemcsézete olyan finomra készíthető és finomságában a kezelés során meg is tartható, hogy erős nagyításban, közelebről nézve sem hat zavaróan. A mai kisfilmes készülékek többnyire a normálméretű (35 mm széles), perforált mozifilmre készítik 24 × 36 mm, esetleg 18 × 24 mm méretű

felvételeiket, amelyekből 26, illetve 50 drb esik egy folyóméter filmre. A könyvtári és levéltári reprodukciós célokra készült kisfilmes készülékekbe egyszerre 10 méteres, vagy még hosszabb filmtekercs helyezhető, úgy, hogy ezek egy töltéssel 260, illetve 500, vagy még ennél is több felvételt készíthetnek. A felvételek kidolgozása után a nyert filmnegatívot olvasókészülékbe helyezve, annak tejüveglapján egymásután megjelentethetjük az egyes filmkockákat és erős nagyításban (esetleg eredeti nagyságban is) olvashatjuk szövegüket. A filmkockákról nagyítást is készíthetünk papírra, ami által a pozitív fotokópiánál jobb minőségű (helyesebb színviSSzaadású) és olcsóbb képet kapunk; a filmfelvétel önköltsége ugyanis csak 4—5 fillér, a róla készített pozitív nagyításé pedig a mérettől függően 20—60 fillér között váltakozik.

A kisfilmes reprodukciós eljárás legfőbb anyagi előnye abban van, hogy olvasókészülék birtokában nincs szükség semmiféle másolatra, vagy nagyításra, tehát az adott szövegről készítendő reprodukció teljes költsége felvételenként (vagyis az eredeti irat, vagy könyv nagyságától függően laponként, illetve lappáronként) 4—5 fillér. Kisfilmes készülékeket minden nagyobb nyugati államban gyártanak nagy választékban; hazánkban elsősorban a német készülékek jöhetnek számításba, úgymint a Fotokopist-, Leitz- és Zeiss-gyártmányok.

A kisfilmes reprodukciónak a fotokópiával szemben legnagyobb előnyei, hogy a film nagyobb fény- és színérzékenysége következtében a felvételek gyorsabban készíthetők el, továbbá helyesebb tónusokat adnak, mint a fotokópia. Lényegesen olcsóbbak is, ha nagyításra nincs szükség; viszont a nagyítással együtt is még mindig jobbak és olcsóbbak a pozitív fotokópiánál. A filmnegatív elraktározásához sokkal kevesebb hely is kell, mint a fotokópiáéhoz: amíg 100 drb 18×24 cm-es fotokópia dobozban szorosan berakva körülbelül $19 \times 25 \times 2$ cm helyet igényel, addig 100 drb 24×36 mm-es kisfilmfelvétel tekercse elfér egy 4 cm magas és 4 cm átmérőjű, hengeralakú dobozban. A kisfilm használata tehát igen célszerű akkor is, ha valamilyen kisebb értékű, de nagytömegű anyagot helykímélés céljából nem akarunk eredetiben megőrizni, szövegére viszont szükségünk van.

A kisfilmnek csak két hátránya van a fotokópiával szemben: az egyik az, hogy kisszámú felvételt (5—10 darabot) nem célszerű külön elkészíteni, mert a felhasznált filmrészlet levágása után a megmaradó tekercsrészt újra be kell fűzni a gépbe, ami esetenként egy 4—5 felvételre való filmrészlet kárbamenetelével jár. Ez a hátrány azonban nagyobb intézményeknél nem igen jöhet tekintetbe, mert ezeknél napi 50—100 felvételre szóló rendelés biztosan összegyűlik; ennyit már érdemes külön munkamenetben elkészíteni. Másik hátránya, hogy a filmnegatívok használatához külön olvasókészülékre van szükség; az

ilyennel nálunk még nem rendelkező közönség kedvéért pedig még nagyítókészüléket is kell beszereznünk, hogy minden segédeszköz nélkül olvasható másolatokkal szolgálhassunk a rendelőknek.

A nagyobb automatikus üzemű filmfelvevőgépek mai ára 4000 pengő körül van, ugyanúgy, mint egy jó fotokópia-készüléké; ehhez járul azonban még a mintegy 1000 pengő árú olvasókészülék és az ugyancsak ilyen összeg körül járó nagyítókészülék, valamint a hosszú filmtekercsek előhívására, mosására és szárítására szolgáló, mulhatatlanul szükséges segédeszközök költsége is. Amíg tehát a fotokópia-laboratórium teljes felszerelése kikerül mintegy 5000 pengőből, addig a kisfilmes laboratórium felszerelésére 7—8000 pengő szükséges. Az üzemköltségek kisebb volta azonban néhány évi használat után megtéríti a berendezés árának többletét s így feltétlenül a kisfilmes berendezés javára billenti a mérleget.

GRONOVSKY IVÁN.

Hírlapnyilvántartások. Az Országos Széchényi Könyvtárban 1935 előtt a beérkező hírlapszámok nyilvántartására különálló nyilvántartólapokat használtak, melyeken fel volt tüntetve a lap címe, alcíme, felelős szerkesztője, kiadója, megjelenésének helye, az előállító nyomda, indulásának kelte és megjelenésének időszakossága. Ez volt a fejcím, ezalatt több évre vonatkozólag rovatok voltak az év, évfolyam, növedéknaplószám és a beérkezett számok feltüntetésére, továbbá egy külön rovat a nyomdaváltozások és a reklamációk bejegyzésére. Emellett még két növedéknaplót is használtak, egyet a kötelespéldányok, s egyet a vétel, csere, ajándékképpen beérkezett anyag naplózására. A naplózás úgy történt, hogy mindíg az évfolyam első számát naplózták, ha az nem duplum volt. Ilyenféle nyilvántartólapokat használ ma a M. kir. Statisztikai Hivatal könyvtára is, ahol azonban a kiadóhivatal, nyelv, tárgy, ár és szerzési jogcím is fel van a lapokon tüntetve. S a naplózásban a különbség az, hogy ők nem beérkezéskor naplózzák az egyes évfolyamokat, hanem csak, amikor azok már teljessé váltak. Ezeknek a nyilvántartólapoknak azonban megvan az a hátránya, hogy a fejcímbe előforduló adatok változását nem lehet, vagy legalább is bajos feltüntetni s az Országos Széchényi Könyvtár esetében még a beszerzés módját is csak külön a növedéknaplókból lehetett megtudni.

Ezeknek a hiányoknak kiküszöbölésére az Országos Széchényi Könyvtár 1935-ben új növedéknaplót vezetett be. A napló egyesíti magában a régi növedéknaplókat és a nyilvántartólapokat. Ennek ugyanis egyik oldalán rovatok vannak a cím, esetleg alcím, megjelenési hely, a beszerzés módja, szállítója, esetleg ára és számlázása stb., másik oldalán pedig a beérkező számok és reklamációk nyilvántartására, sőt az 1939—1942-es évekre vonatkozó naplókban már a nyelv és a lap időszakossága is fel van tüntetve. Ilyenféle növedéknaplót látunk a Pázmány Péter Tudományegyetem könyvtárának beszerzési osztályában is, ahol azonban a nyilvántartólapokat is megtartották, de ezeket a hírlaptárban használják. Ez a naplózási mód nagyon jó, mert itt együtt talál az ember mindent, ami a lapra vonatkozik, és pedig